

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 09.01.2026.

Nr. 3/6-3

Atzinums par VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” televīzijas programmas “Latvijas Televīzija 1” 2025. gada 1. decembra raidījumā “Panorāma” pārraidīto sižetu un uz tā pamata tīmekļa vietnē “LSM.lv” publicēto rakstu

2025. gada 9. decembrī Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk tekstā arī – ombuds) saņēma [...] (turpmāk – Iesniedzējs) iesniegumu Nr. 25311-1-O “Par VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” raidījuma un publikācijas satura atbilstības Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24. panta ceturtajai daļai un Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. pantam izvērtēšanu” (turpmāk – Iesniegums).

Iesniegumā norādīts, ka VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” (turpmāk – LSM) televīzijas programmas “Latvijas Televīzija 1” (turpmāk – LTV1) Ziņu dienesta sagatavotais un 2025. gada 1. decembrī LTV1 raidījumā “Panorāma” pārraidītais sižets “M. Bunkus lietā jauni advokāti, atkal vēlas slēgtu sēdi” (turpmāk – Sižets) un saistībā ar to 2025. gada 1. decembrī publicētais LTV1 Ziņu dienesta korespondenta Dāvida Freidenfelda raksts LSM tīmekļa vietnē “LSM.lv” (turpmāk – LSM.lv) “Bunkus slepkavības lietā apsūdzētajam [...] jauni advokāti; atkal vēlas slēgtu sēdi” (turpmāk – Raksts) *neatbilst tiesību normās noteiktajām prasībām sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu saturam, rupji aizskarot personas tiesības uz cieņpilnu attieksmi, ignorējot sabiedrībā vispārpieņemtās ētikas normas, pārkāpjot objektīvas un neitrālas attieksmes pienākumu, kā arī prettiesiski apstrādājot personas datus, pastāvot aizliegumam to darīt.*

Iesniedzējs lūdz ombudam tam noteiktās kompetences ietvaros:

- 1) izvērtēt Sižeta un Raksta atbilstību Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma (turpmāk – EPLL) 24. panta ceturtajā daļā noteiktajām prasībām un Sabiedrisko elektronisko

plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma (turpmāk – SEPLPL) 3. pantā nostiprinātajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem;

- 2) izvērtēt VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” veidoto sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu raidījumu satura atbilstību sabiedriskā pasūtījuma mērķim un principiem, ņemot vērā [Iesniegumā] izklāstītos faktus un argumentus;
- 3) informēt VSIA «Latvijas Sabiedriskais medijs» un tās žurnālistus par personas pamattiesību un nevainīguma prezumpcijas pienākuma ievērošanu, veidojot sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu raidījumu saturu.

Iepazīstoties ar Iesnieguma saturu un tajā izteiktajiem lūgumiem, ombuds pieņēma lēmumu veidot atzinumu par Sižeta un Raksta satura un to veidošanas apstākļu atbilstību SEPLPL 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās (turpmāk – Redakcionālās vadlīnijas) un VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Rīcības un ētikas kodeksā (turpmāk – Rīcības un ētikas kodekss) noteiktajām prasībām. Par pieņemto lēmumu Iesniedzējs tika informēts ar 2025. gada 15. decembra e-pasta vēstuli.

Lai sagatavotu atzinumu, ombuds no 2025. gada 9. decembra līdz 2026. gada 8. janvārim:

- iepazīnās ar Iesniegumā sniegto apstākļu un juridiskās argumentācijas izklāstu, kā arī ar tajā norādītajām atsaucēm uz:

- 1) Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pantu, 8. panta pirmo daļu, 10. panta pirmo daļu;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/649>.

- 2) Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009. gada 30. jūnija spriedumu lietā *Viorel Burzo c. Roumanie*, pieteikums Nr. 75109/01 un Nr. 12639/02, para. 160 [turpmāk – ECT spriedums 1];

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-93282%22%7D>.

- 3) Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2008. gada 16. decembra spriedumu lietā *Rupa c. Roumanie*, pieteikums Nr. 58478/00, para. 232 [turpmāk – ECT spriedums 2];

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?filename=003-2584109-2798869.pdf&id=003-2584109-2798869&library=ECHR&utm_source=chatgpt.com.

- 4) Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1994. gada 23. septembra spriedumu lietā *JERSILD v. DENMARK*, pieteikums Nr. 15890/89 [turpmāk – ECT spriedums 3];

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57891%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57891%22]}).

- 5) Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004. gada 24. jūnija spriedumu lietā *VON HANNOVER v. GERMANY*, pieteikums Nr. 59320/00 [turpmāk – ECT spriedums 4];

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-61853%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-61853%22]}).

- 6) Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2018. gada 25. oktobra spriedumu lietā *E.S. v. AUSTRIA*, pieteikums Nr. 38450/12 [turpmāk – ECT spriedums 5];

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

[https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-187188%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-187188%22]}).

- 7) Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula);

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>.

- iepazīnās ar Sižetu;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti (Sižets skatāms no 24:44 līdz 28:52 min.):

<https://replay.lsm.lv/lv/skaties/ieraksts/ltv/367415/panorama>.

- iepazīnās ar Rakstu;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/01.12.2025>.

- 2025. gada 12. decembrī nosūtīja jautājumus LTV1 Ziņu dienesta direktorei Ivetai Elksnei un 2025. gada 29. decembrī saņēma atbildes uz tiem.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

konstatē:

[1] Par Iesniegumā minēto.

1. Kriminālprocesā apsūdzētā cilvēktiesību aizskārums saistībā ar Sižetā izmantotajām vizualizācijām.

Iesniegumā izklāstīts, ka *pēc 2025. gada 1. decembra tiesas sēdes kriminālprocesā Nr. 11511001018 LTV Ziņu dienests sagatavoja gan sižetu [Sižets], kas tika translēts vakara ziņu*

raidījuma “Panorāma” izlaidumā, gan ievietots Latvijas Sabiedriskā medija tīmekļa vietnē “lsm.lv”: “Bunkus slepkavības lietā apsūdzētajam [...] jauni advokāti; atkal vēlas slēgtu sēdi” [Raksts].

Iesniedzējs vērš uzmanību uz to, ka veidojot sižeta saturu, žurnālists Dāvids Freidenfelds informēja skatītājus, ka pēc tiesas lēmuma žurnālistiem, tostarp sabiedrisko mediju pārstāvjiem, tika noteikts **aizliegums filmēt jeb videoierakstā fiksēt** tiesas sēžu zālē notiekošo. Vienlaikus žurnālistiem **bija tiesības** veikt tiesas sēdē notiekošā audiofiksāciju. [visi izcēlumi citētajā Iesnieguma tekstā šeit un turpmāk mani – E.A.] Šajā aspektā, aplūkojot ziņu raidījuma sižetu, konstatējams, ka attiecībā uz procesa dalībnieku, tostarp tiesas un advokātu, izteikumiem un tiesas sēdes laikā paustajiem apsvērumiem sižetā veidota **vizualizācija** – izmantojot veiktos audioierakstus un **ar mērķi radīt imitāciju** par video formātā fiksētu šo izsacījumu paušanu, pielietojot mākslīgā intelekta un / vai citu video un fotogrāfiju apstrādes programmas, **izveidotas gan tiesas autoritāti un prestižu degradējošas kolāžas, gan aizstāvju cieņu un godu aizskarošas vizualizācijas**. [vizualizāciju piemēri attēlu formā ir iekļauti Iesniegumā un tajā ir norādīta arī saite uz tiešsaistes tīmekļa vietni, kurā iespējams pārliecināties par veidoto vizualizāciju praktisko izpildījumu]

Iesniedzēja vērtējumā šāda manipulācija **neatbilst arī sabiedrības pienācīgas informēšanas mērķim**, kas it kā attaisnotu žurnālistu klātbūtni tiesas sēdē – konkrētajā gadījumā sabiedriskais medijs nevis atspoguļoja tiesas sēdes norisi, bet gan producēja vizuālu materiālu, kas pēc būtības ir mākslīgs un notikušo imitējošs, tas ir, tamlīdzīga «mutes vārstīšana» neatbilda faktiski fiksētām darbībām, bet gan **ir cieņu un reputāciju graujoša fikcija** par veidu, kādā advokāti vai tiesa pauda savu sakāmo.

Iesniedzējs uzskata, ka tāda rīcība uzskatāmi **demonstrē absolūtu necieņu pret tiesu varu un tiesu sistēmai piederīgām personām**, apejot konkrēti noteikto tiesas aizliegumu neveikt filmēšanu tiesas sēdē. Pielietojot tehniskas manipulācijas, šis aizliegums tika ignorēts, jo ierakstītajam audiomateriālam tika pievienota «iedzīvināta» vizualizācija ar tiesas un advokātu attēliem.

Iesniedzējs rezumē, ka mākslīgi radītu, cilvēka sejas mīmiku imitējošu un vizuāli pazemojošu attēlu izmantošana, lai ilustrētu tiesas procesa audioierakstu, neatbilst sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem noteiktajam **pienākumam atspoguļot tiesas darbu godprātīgi un cienpilni**.

Saistībā ar iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem Iesniedzēja vērtējumā Sižetā nav ievērotas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvības konvencijas [turpmāk – Cilvēktiesību konvencija] 10. pantā

noteiktās *izteiksmes brīvības robežas, kas prasa nepārkāpt citu cilvēku cieņu un citas likumā noteiktās tiesības, tajā skaitā – tiesības uz aizstāvību un tiesības uz taisnīgu tiesu.*

Iesniedzēja ieskatā Cilvēktiesību konvencijas 10. panta otrā daļa *nepārprotami paredz, ka, īstenojot izteiksmes brīvību, subjektiem ir pienākums cita starpā [1] **respektēt citu cilvēku cieņu un tiesības, kā arī [2] neizpaust konfidenciālu informāciju un [3] nodrošināt tiesu varas objektivitāti un autoritāti.***

Lai pamatotu Iesniegumā minētās pretenzijas, Iesniedzējs atsaucas arī uz citām Cilvēktiesību konvencijā garantētajām tiesībām un Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumos atzīto, argumentējot, ka:

- 1) *Cilvēktiesību konvencijas 6. pantā nostiprinātas personas tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu, ar to saprotot gan kriminālprocesa izmeklēšanas stadiju pirmstiesas kriminālprocesa laikā, gan iztiesāšanas laikā;*
- 2) *Cilvēktiesību konvencijas 8. panta pirmā daļa aizsargā ikvienas personas tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību:*
 - *Iesniedzēja vērtējumā šo tiesību saturā ietilpināma arī tiesiskā garantija, kas aizsargā **personas reputāciju;***
 - *Iesniedzējs uzskata, ka reputācijas aizskārumu veido **publiski pieejama informācija,** kuras vēstījums sabiedrībai **var radīt šaubas** par konkrētas personas uzticamību vai godaprātu, kā arī **apšaubā** kādas personas spējas ievērot sabiedrībā vispārpieņemtās normas vai tiesiskos priekšrakstus.*
- 3) *Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka **agresīvas vai intensīvas preses un mediju kampaņas** var negatīvi ietekmēt gan pirmstiesas, gan [1] **tiesas procesa atbilstību “taisnīga procesa” kritērijam,** [2] **iespaidot sabiedrības domu un [3] būtiski ierobežot personas tiesības netikt prezumēti uzskatīti par vainīgu** [ECT spriedums 1];*
- 4) *Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzsvērusi, ka **personas informācijas publiskošana, tostarp fotoattēlu translēšana,** uzskatāma par Cilvēktiesību konvencijas 8. panta jeb tiesību uz privāto un ģimenes dzīvi aizskārumu* [ECT spriedums 2];
- 5) *Eiropas Cilvēktiesību tiesa konsekventi atzinusi: medijiem ir pienākums ievērot īpašu rūpību, ja tiek atspoguļota tiesas darba norise vai procesa dalībnieku uzvedība, un **jebkāda realitāti kropļojoša vizualizācija** var radīt **nesamērīgu kaitējumu personas cieņai un reputācijai.** Kā piemēri šādiem atzinumiem tiek norādīti šādi:*

- lietā “*Jersild v. Denmark*” Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzsvēra, ka žurnālistiem, atspoguļojot informāciju par kriminālprocesa norisi, jānodrošina, lai sabiedrībai sniegtā informācija **nepārkāpj personas cieņu un nerada izkropļotu realitātes uztveri** [ECT spriedums 3];
- lietā “*Von Hannover v. Germany*” Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādīja, ka personas attēla izmantošana, kas neatbilst faktiskajai realitātei vai apstākļiem, var būt kvalificējama kā **nesamērīga iejaukšanās personas tiesībās uz reputāciju un privāto dzīvi** [ECT spriedums 4];
- Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā “*E.S. v. Austria*” atzina, ka medijiem **jāizvairās no izteiksmes formām, kas vizuāli vai semantiski degradē attiecīgo personu, ja tas nav nepieciešams sabiedrības informēšanai** [ECT spriedums 5].

Papildus Iesniedzējs uzskata, ka no personas datu aizsardzības viedokļa šādas prakses izmantošana ir kvalificējama kā **prettiesiska datu apstrāde** Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2016/679 izpratnē, jo procesa dalībnieku attēls un balss ir **aizsargājami biometriskie dati, un to mākslīga transformācija bez attēloto personu piekrišanas, kas rada personu degradējošu vizuālu reprezentāciju, tiek veikta bez tiesiska pamata un bez jebkādas legītmās intereses, kas varētu attaisnot šādu iejaukšanos indivīda tiesībās uz atbilstīgu datu apstrādi un elementāru cieņas aizsardzību.**

2. Kriminālprocesā apsūdzētās personas datu prettiesiska apstrāde.

Papildus atzinuma iepriekšējā punkta noslēgumā jau izklāstītajam uzskatam par personas datu prettiesisku apstrādi saistībā ar Sižetā lietotajām vizualizācijām, Iesniedzējs uzskata, ka prettiesiska personas datu apstrāde ir konstatējama arī saistībā ar *filmēšanu pēc tiesas sēdes beigām, ciniskā manierē publikācijā* [Rakstā] un sižetā apgalvojot: “Tikai apsūdzētais [...], prom ejot, atgādināja pirmsdien sēdē lemto un deva norādījumus: “Filmēt nedrīkst. Aizvāciet viņus.””

Iesniegumā izklāstīts, ka *Pēc tiesas sēdes uzfilmētajos kadros* [apsūdzētais] *ir redzams, [1] pārvietojoties ar spieķi un [2] izsakot lūgumu viņu nefilmēt.* Tāpat kadrā redzams, ka aiz [apsūdzētā] dodas Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersona, **tādējādi radot papildu stigmatizējošu un cieņu pazemojošu vizuālo efektu, izceļot apstākli, ka** [apsūdzētais] **patlaban atrodas apcietinājumā** [...] Iesniedzējs uzskata, ka [...] sižeta un publikācijas vēstījums ir nepārprotams – **veidot un kultivēt negatīvu sabiedrisko vērtējumu par** [apsūdzēto], **radot papildu subjektīvu priekšstatu, ka** [apsūdzētais] **it kā patvaļīgi ‘diktē noteikumus’, nevis īsteno Cilvēktiesību konvencijā garantētās tiesības uz privātuma aizsardzību, lūdzot viņu nefilmēt un**

respektēt tiesas noteiktos ierobežojumus.

Turklāt pēc tiesas sēdes uzņemtais un publiskotais video, kurā [apsūdzētais] pārvietojas ar redzamiem kustību traucējumiem, izmantojot spieķi, kamēr viņam cieši seko Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersona, **objektīvi pastiprina sabiedrības apziņā iegūlušo asociāciju**, ka [apsūdzētais] ir “noziedznieks”, lai gan [apsūdzētais] pirmās instances tiesas spriedumu ir pārsūdzējis. Turklāt nav noslēpums arī tas, ka [apsūdzētajam] šobrīd ir **noteikta invaliditāte**, tādējādi personas filmēšana, publicējot videomateriālu, kurā redzamas [apsūdzētā] pārvietošanās nianšes, rupji pārkāpj tiesības uz privātās dzīves un cieņas respektēšanu, kā arī Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta astotajā un desmitajā daļā noteikto pienākumu stiprināt vispārēju cieņu un vienlīdzīgu attieksmi, **īpaši pret personām ar invaliditāti**. Būtībā [apsūdzētais] ar tamlīdzīga sižeta palīdzību **tika padarīts par objektu, kuru būtu akceptējami filmēt, komentēt vai pat smieties par personas fizisko stāvokli**.

Apsūdzētā kā kriminālprocesā iesaistītas personas statuss, viņa atrašanās apcietinājumā, fiziskā stāvokļa pazīmes (kustību traucējumi, nepieciešamība izmantot spieķi) un viņa tēls kopā ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu būtībā **atklāj un pat izceļ informāciju par personas atrašanos ieslodzījuma vietas pakļautībā**, kā arī datus, kas saistīti ar [apsūdzētā] veselības stāvokli. Šāda sižeta publicēšana nekādā veidā nav saistīta ar sabiedrības interešu respektēšanu vai ievērošanu, jo sabiedrības interešu sfērā neietilpst nepieciešamība zināt, vai [apsūdzētajam] ir veselības problēmas un kā tieši tās izpaužas.

Līdz ar to [apsūdzētā] tiesību aizskārumus konkrētajos apstākļos izpaužas tādējādi, ka viņa [1] personība, [2] veselības stāvoklis un [3] kriminālprocesuālais statuss tiek izmantoti kā **atribūti semantiski un vizuāli pazemojoša publiskā naraftīva veidošanai**. Tamlīdzīgs mērķis nekādos apstākļos nevar tikt uzskatīts par atbilstošu sabiedriskā pasūtījuma interesēm, turklāt grauj [apsūdzētā] reputāciju, pazemo un aizskar viņa cieņu un kultivē sabiedrības aizspriedumus gan par [apsūdzēto], gan par konkrēto kriminālprocesu kopumā.

[2] Par ombuda kompetenci.

Saskaņā ar SEPLPL 18. panta pirmajā daļā noteikto Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds pārrauga sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sniegto pakalpojumu atbilstību šā likuma 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām un pēc savas iniciatīvas vai uz personu iesniegumu pamata sniedz atzinumus par sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un pakalpojumu

atbilstību minētajiem dokumentiem, kā arī pilda citas šajā likumā noteiktās funkcijas.

Ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot Redakcionālo vadlīniju un Rīcības un ētikas kodeksa normas, kas attiecas uz **profesionālo ētiku** un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas LSM satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz Redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu.

Atsaucoties uz iepriekš minēto ombuda kompetences tvērumu, ombuds vērš uzmanību, ka tā kompetencē neietilpst vērtēt:

- 1) Sižeta un Raksta satura un tā veidošanas apstākļu atbilstību Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai, Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumiem¹;
- 2) Sižeta un Raksta saturā iekļautās informācijas, tās iegūšanas apstākļu un publicēšanas veidu atbilstību Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula);

Latvijā datu uzraudzības iestāde Vispārīgās datu aizsardzības regulas izpratnē ir Datu valsts inspekcija.

- 3) Sižeta un Raksta satura un tā veidošanas apstākļu atbilstību EPLL 24. panta ceturtajai daļai;

Kontroli pār EPLL ievērošanu veic Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome.

- 4) Sižeta un Raksta satura atbilstību LSM sabiedriskā pasūtījuma mērķiem.

LSM 2025. gada sabiedriskā pasūtījuma mērķi, kas ir definēti VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” sabiedriskā pasūtījuma 2025. gada plānā, kas apstiprināts ar Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes 2024. gada 20. decembra lēmumu Nr. 67/1-1 “Par VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” stratēģiskā ietvara un plāna sabiedriskā pasūtījuma izpildei 2025. gadā apstiprināšanu” (grozīts ar 2025. gada 20. jūnija lēmumu Nr. 34/1-1 “Par VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” stratēģiskā ietvara un plāna sabiedriskā pasūtījuma izpildei 2025. gadā grozījumu apstiprināšanu”)² ir paredzēti, lai definētu mērķus prioritārajos attīstības virzienos LSM veidotajām programmām un sniegtajiem pakalpojumiem kopumā. LSM programmām un

¹ Ombudam mulsinošas šķita vairākas Iesniedzēja atsauces uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumiem, jo nebija iespējams rast apstiprinājumu šo spriedumu relevancei konkrētajam LSM Sižetam. Ombuds pieļauj, ka ir radusies kāda tehniskas dabas kļūme pārkopējot atsauces uz šiem spriedumiem no dokumenta, kas ir paredzēts citiem mērķiem.

² Skat., izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://www.seplp.lv/lv/latvijas-sabiedriski-medija-strategiskais-ietvars-un-plans-sabiedriski-pasutijuma-izpildei>.

pakalpojumiem kopumā izvirzītie mērķi pilnībā nav realizējami ar katru LSM satura vienību atsevišķi. Minēto apsvērumu vadīts ombuds nesaskata iespēju vērtēt divu atsevišķu satura vienību (Sižeta un Raksta) atbilstību sabiedriskā pasūtījuma gada plānā noteiktajiem mērķiem. Ombuda kompetencē ir sniegt savu vērtējumu tam, vai Sižets un Raksts nav pretrunā SEPLPL 2. pantā definētajam sabiedrisko mediju vispārējam stratēģiskajam mērķim un LSM sabiedriskā pasūtījuma gada plānā noteiktajam mērķim prioritārajā rīcības virzienā “Latvijas Sabiedriskais medijs nodrošina izcilas kvalitātes saturu” – *Veidot programmas un pakalpojumus atbilstoši augstām ētikas un kvalitātes prasībām, nodrošinot žurnālistikas izcilību, ievērojot visaugstākos starptautiskos profesijas un kvalitātes standartus un ieviešot inovācijas.*

Atsaucoties uz iepriekš minēto, ombuda atzinums tiek veidots, vērtējot Iesniegumā minētā Sižeta un Raksta atbilstību norādītajiem principiem un tiesību normām:

- 1) SEPLPL 3. panta ceturtajā daļā noteiktajam sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipam *Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi nodrošina viedokļu daudzveidību un savā darbībā ievēro objektivitāti, pienācīgu precizitāti un neitralitāti*, kas ir izvērsti Redakcionālajās vadlīnijās³ kā LSM darbības profesionālie principi – *Precizitāte, Objektivitāte, Viedokļu daudzveidība*;
- 2) SEPLPL 3. panta astotajā daļā noteiktajam sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipam *Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi stiprina vispārēju cieņu pret dažādām sabiedrības grupām, veicina to savstarpējo aizspriedumu mazināšanos, dzimumu līdztiesību un vienlīdzīgu attieksmi pret visiem sabiedrības locekļiem, sevišķi pret personām ar invaliditāti*, kas ir izvērsti Redakcionālajās vadlīnijās kā LSM darbības profesionālais princips – *Izvairīšanās no stereotipizācijas* un redakcionālā vadlīnija raidījumu un cita satura veidošanai – *Cilvēka cieņa*;
- 3) SEPLPL 3. panta desmitajā daļā noteiktajam sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipam *Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ņem vērā Latvijas sabiedrības daudzveidību sociālajā, ekonomiskajā, reģionālajā, izglītības, kultūras un reliģijas, kā arī citādā ziņā un respektē cilvēka tiesības un pamatbrīvības*, kas ir izvērsti Redakcionālajās vadlīnijās kā LSM misiju – *strādāt sabiedrības interesēs* – raksturojošas prasības: a) *LSM, veidojot saturu, ievēro un aizstāv cilvēka pamattiesības, demokrātiskos institūtus un morāles normas, ir pret jebkāda veida diskrimināciju*, b) *LSM ar īpašu uzmanību izturas pret mazaizsargātām un viegli ievainojamām sabiedrības grupām, lai ar savu darbību*

³ Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://www.seplp.lv/lv/media/509/download?attachment>.

nenodarītu kaitējumu tām un veicinātu šo grupu pārstāvju drošības sajūtu.

Ombuds pieņem, ka, izvērtējot Sižeta un Raksta satura atbilstību iepriekš minētajiem principiem un prasībām, netieši tiks sniegta atbilde arī uz Iesniedzēja lūgumu vērtēt abu satura vienību atbilstību EPLL 24. panta ceturtajai daļai, kas nosaka, ka *Elektroniskie plašsaziņas līdzekļi nodrošina, lai fakti un notikumi raidījumos tiktu atspoguļoti godīgi, objektīvi, ar pienācīgu precizitāti un neitralitāti, veicinot viedokļu apmaiņu, un atbilstu vispārpieņemtajiem žurnālistikas un ētikas principiem. Komentārus un viedokļus atdala no ziņām un nosauc viedokļa vai komentāra autoru. Informatīvi dokumentālajos un ziņu raidījumos fakti tiek atspoguļoti tā, lai apzināti nemaldinātu auditoriju.*

Ombuds nesaskata pamatojumu vērtēt Sižeta un Raksta atbilstību SEPLPL 3. panta piektajai un septītajai daļai, jo piektajā daļā noteiktais nav piemērojams uz izvērtējamo gadījumu, jo raksturo LSM kā plašsaziņas līdzekļa vispārējās funkcijas: *Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi sniedz informāciju par valstī un pasaulē aktuālām norisēm, piedāvājot to padziļinātu izpēti un analīzi. Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi nodrošina visaptverošas sabiedriskās domas veidošanās priekšnosacījumus, uzrunājot Latvijas sabiedrību gan valstī, gan ārpus tās robežām, un informē, izglīto, kā arī izklaidē sabiedrību. Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi izzina Latvijas sabiedrību un rosina auditorijas līdzdalību sabiedriski politiskajos, sociālajos, kultūras un sporta pasākumos un norisēs. Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi veicina zināšanas, radošumu un izaugsmi, savukārt septītajā daļā teiktais – Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi veido raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās, lai veicinātu visu Latvijas iedzīvotāju sajūtu, ka viņi ir piederīgi Latvijai, sabiedrības integrāciju Latvijā kā nacionālā valstī un padziļinātu izpratni par sabiedriskajiem, sociālajiem un kultūras procesiem – attiecas uz satura veidošanu mazākumtautību valodās.*

[3] Par Sižeta un Raksta saturu.

Sižets ir veidots kā informatīvs ziņu materiāls, kas vēsta, ka 2025. gada 1. decembrī Rīgas apgabaltiesā kā apelācijas instancē ir notikusi tiesas sēdē kriminālprocesā Nr. 11511001018, kurā izskatīti pieteiktie aizstāvības lūgumi, to starpā lūgums par liegumu žurnālistiem filmēt tiesas procesu. Tādējādi konkrētajā mediju satura vienībā var konstatēt divus būtiskus vēstījumus: tiesas procesa atspoguļojums un mediju klātbūtne tiesas sēdē.

Raksts ir uzskatāms par Sižeta satura pārstāstu un galvenokārt atspoguļo tiesas sēdes gaitu, kas demonstrēta Sižetā.

Sižetā un Rakstā sniegta šāda informācija:

- 1) kriminālprocesā apsūdzētajai un pirmajā instancē par vainīgo atzītajai personai ir jauni aizstāvji (advokāti) papildus līdzšinējai aizstāvei – advokātei Allai Ignatjevai;
- 2) jaunie aizstāvji kriminālprocesā – advokāti Egons Rusanovs un Daiga Sergejeva – lūdz tiesai neļaut žurnālistiem filmēt tiesas procesu un skatīt lietu aiz slēgtām durvīm;
- 3) tiesa apmierina aizstāvības pirmo prasību, liedzot veikt tiesas procesa videofiksāciju, bet neliedzot veikt tā audiofiksāciju. Lūgums noteikt tiesas sēdi kā slēgtu netiek apmierināts;
- 4) advokātu izteiktie lūgumi un tiesneša atbildes audiomateriāla veidā ir iekļautas Sižeta saturā un tiek izklāstītas Rakstā. Tiesas procesu dalībnieku teiktā atspoguļojumam Sižetā papildus tiek lietota **animēta vizualizācija**;
- 5) pēc tiesas sēdes apsūdzētā aizstāvji atsaka interviju LTV1 žurnālistam;
- 6) Sižeta noslēgumā redzams, kā apsūdzētais pamet tiesas zāli un izsaka žurnālistam adresētu frāzi.

Vienīgā Raksta atšķirība no Sižeta ir Raksta noslēdzošajā rindkopā (pirms kontekstuālās informācijas) rakstītais: *Tikai apsūdzētais [...], prom ejot, atgādināja pirmdien sēdē lemto un deva norādījumus: “Filmēt nedrīkst. Aizvāciet viņus.”* Sižetā, savukārt, ir saklausāms, ka apsūdzētais krievu valodā saka žurnālistam šādus vārdus: *Filmēt nedrīkst, jums aizliedza!*

Izvērtējot Sižeta un Raksta struktūru un saturu – tajos minētos faktus, notikuma priekšvēsturi, dalībnieku daudzveidību un teikto – ombuds abu satura vienību aprakstošajā saturā nekonstatēja Iesniegumā minētos žurnālistikas profesionālo principu pārkāpumus. Tādējādi ir jākonstatē, ka Iesniegumā izteiktie abu satura vienību vērtējumi primāri ir attiecināmi uz Sižetā lietotajiem vizualizācijas paņēmieniem un to strukturālo informāciju⁴, kas interpretējamā veidā attiecas uz žurnālistu attieksmi pret tiesas sēdē notikušo, kā arī uz plašsaziņas līdzekļu pārstāvju attiecībām ar apsūdzētā aizstāvjiem, par kurām liecina gan aizstāvības pārstāvju teiktais tiesas sēdes laikā, gan reakcija uz LTV1 žurnālista centieniem intervēt aizstāvības pārstāvjus pēc tiesas sēdes.

[4] Par LSM sniegtajām atbildēm uz ombuda uzdotajiem jautājumiem.

⁴ Ar “strukturālo informāciju” šeit ir domāts tas komunikācijas saturs, kas, atšķirībā no propozicionālā (aprakstošā) satura, raksturo komunikācijas dalībnieku savstarpējo pozicionējumu (attiecības), attieksmes un nodomus. Šī informācija galvenokārt tiek izteikta paraverbāli, neverbāli un kontekstuāli. Šajā gadījumā strukturālo informāciju izsaka arī Sižetā lietotās vizualizācijas. Jāņem vērā, ka strukturālās informācijas uztvere ir analoģiska, balstoties iepriekšējā pieredzē.

Uz ombuda 2025. gada 12. decembrī rakstiski uzdotajiem jautājumiem LTV1 Ziņu dienesta direktore Iveta Elksne sniedza šādas atbildes [visi izcēlumi atbilžu tekstā mani – E.A.]:

1) par redakcionālajiem apsvērumiem lēmumam veidot vizualizāciju tiesas procesa dalībnieku atainojumam Sižetā;

Nemot vērā šīs tiesas prāvas nozīmīgumu un to, cik plaši tā līdz šim atspoguļota dažādos Latvijas medijos, situācijā, kad tiesa aizliedza turpināt filmēšanu, bet atļāva turpināt veikt audio skaņas ierakstu, tika izvēlēti ilustratīvi paņēmieni, lai skatītājiem atspoguļotu tiesas sēdes norisi, tajā runāto un lemto. Vizualizācija kalpoja kā informatīvs palīg līdzeklis, lai skatītājs spētu identificēt runātājus (procesuālās puses) un sekot līdzi argumentācijas gaitai. Tas ir īpaši būtiski šādos procesos, kur tikai pēc balss tembra vien nav iespējams nošķirt dažādu dalībnieku pausto viedokli.

Svarīgi atzīmēt, ka vizualizācijas mērķis bija nevis imitēt faktisku videoierakstu no tiesas, bet gan palīdzēt skatītājiem uztvert dzirdamo informāciju, saglabājot žurnālistisko pienākumu informēt sabiedrību par sabiedrībai būtisku notikumu, par kādu šīs tiesas prāva uzskatāma. Noraidām pārmetumu, ka “[..] nevis atspoguļoja tiesas sēdes norisi, bet gan producēja vizuālu materiālu, kas pēc būtības ir mākslīgs un notikušo imitējošs [..]”, jo sižetā iekļautā informācija pilnībā atbilst notikumu gaitai tiesas sēdē un tajā izskanējušajiem faktiem. Vizualizācija nav dezinformācija, ja tā balstās uz autentisku avotu - audio ierakstu. Sižetā izmantotie grafiskie elementi kalpoja kā dokumentālās informācijas ietvars, nemainot un neizkropļojot tiesas sēdē izskanējušo faktu būtību.

2) par to, vai veidojot vizualizāciju, tika ņemti vērā apsvērumi, ka tā var tikt uztverta kā necieņas izrādīšana tiesai un procesā iesaistītajām personām;

Izmantots vienots stilizācijas paņemiens visiem sēdes dalībniekiem - neatkarīgi no viņu statusa procesā (tostarp Tiesas). Vizualizācija netika izmantota, lai vērtētu vai komentētu procesa dalībnieku rīcību vai izteikumus, bet tikai, lai ilustrētu publiski dzirdamu audio informāciju. Iesniedzēja viedoklis, ka “[..] būtībā tāda rīcība uzskatāmi demonstrē absolūtu necieņu pret tiesu varu un tiesu sistēmai piederīgām personām, apejot konkrēti noteikto tiesas aizliegumu neveikt filmēšanu manipulācijas, šis aizliegums tika ignorēts [..]”, nav uzskatāms par pamatotu. Tā kā tiesas sēdes audio ieraksts tika iegūts likumīgā ceļā un tā atskaņošana nebija aizliegta, žurnālista izvēlētais grafiskais risinājums kalpoja kā tehnisks palīg līdzeklis, nevis mēģinājums apiet procesuālos ierobežojumus. Stilizēta grafika neaizvieto tiešu video liecību un neveido nepatiesu priekšstatu par notiekošo, bet gan nodrošina sabiedrības tiesības saņemt informāciju par sabiedriski nozīmīgu tiesas procesu apstākļos, kad tieša video fiksācija ir liegta. Līdz ar to

vizualizācija ir uzskatāma par radošu un profesionālu redakcionālo izvēli, kas neaizskar tiesas autoritāti vai dalībnieku cieņu.

- 3) par to, vai, veidojot vizualizāciju, tika ņemti vērā apsvērumi, ka no personas datu aizsardzības viedokļa šādas prakses izmantošanu var kvalificēt kā prettiesisku datu apstrādi Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2016/679 izpratnē;

*Minētās regulas 85. pants uzliek dalībvalstīm pienākumu tiesību aktos paredzēt **atbrīvojumus vai atkāpes no datu apstrādes noteikumiem, ja apstrāde tiek veikta žurnālistikas nolūkos.** Latvijā šis izņēmums ir nostiprināts “Fizisko personu datu apstrādes likuma” 32. pantā, kas nosaka, ka **vairākas Regulas prasības netiek piemērotas, ja dati tiek apstrādāti, lai īstenotu sabiedrības tiesības uz informāciju un tiesības uz vārda brīvību.***

*Vizualizācijās izmantoti attēli, kas jau iepriekš (pirms Tiesas noteiktā aizlieguma filmēt) **bijuši publiski pieejami vai fiksēti publiskā telpā bez ierobežojumiem.** Līdz ar to netika vākti jauni, privāti vai konfidenciāli dati, bet gan **izmantoti esoši materiāli** žurnālistikas mērķu sasniegšanai. **Datu apstrāde tika veikta tikai un vienīgi žurnālistikas nolūkos,** lai vizuāli strukturētu sarežģītu informāciju un nodrošinātu Satversmē garantētās tiesības uz vārda brīvību. Redakcijas ieskatā, prettiesiska datu apstrāde Regulas (ES) 2016/679 izpratnē nav notikusi, jo veidojot konkrēto materiālu **tika panākts taisnīgs līdzsvars starp indivīda privātumu un sabiedrības leģitīmo interesi tikt informētai par tiesu varas procesiem.***

- 4) par to, kā tika izvērtēts, vai veids, kādā sižetā tiek reprezentēta apsūdzētā persona, nepārkāpj šīs personas datu apstrādi, tiesības uz privāto dzīvi un personas cieņu;

*Apsūdzētā fiksēšana pēc tiesas sēdes tika veikta publiskā telpā un atspoguļoja notikumu, kas pats par sevi ir **ziņas fakts – apsūdzētā reakciju uz mediju klātbūtni un procesuālo gaitu.** Sižetā netika atklāta informācija par personas veselības stāvokli vai medicīniskām diagnozēm, kā arī **nekādā veidā netika apšaubīta nevainīguma prezumpcija.***

*Reprezentācijas veids tika izvēlēts, balstoties uz samērīguma principu un judikatūrā nostiprinātām atziņām par publisku personu privātuma robežām. Tā kā iesniedzējs savu nostāju pamato ar atsaucēm uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) praksi, vēlamies norādīt uz lietā “Axel Springer AG v. Germany” nostiprināto atziņu - **jo atpazīstamāka ir persona un, jo lielāka ir sabiedrības interese par tās darbību, jo proporcionāli sašaurinās šīs personas tiesības uz privātumu.***

*Apsūdzētais [...], kā ilggadējs un plaši pazīstams [...] lielākais īpašnieks un publiska persona uzņēmējdarbības vidē, nešaubīgi uzskatāms par sabiedrībā zināmu personu. Līdz ar to, ņemot vērā izskatāmās lietas mērogu un personas iepriekšējo publisko statusu, **mediju uzmanība un fakti***

atspoguļojums (tostarp vizualizācija) ir samērīgs un atbilst sabiedrības legītimajām interesēm tikt informētai par būtisku tiesvedības procesu.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
secina:

[5] Par Sižetā izmantotajām vizualizācijām.

Vērtējot Sižetu kā reportāžu no 2025. gada 1. decembrī Rīgas Apgabaltiesā notikušās tiesas sēdes un kā informatīvu (aprakstošu) ziņu par tiesas sēdē notikušo, ombuds secina, ka faktu atlases un izklāsta līmenī tas veidots atbilstoši SEPLPL un LSM Redakcionālajās vadlīnijās noteiktajiem objektivitātes, precizitātes, neitralitātes un viedokļu daudzveidības principiem. Ombudam ir jāpiekrīt LTV1 Ziņu dienesta direktores atbildē paustajam, ka *Sižetā iekļautā informācija pilnībā atbilst notikumu gaitai tiesas sēdē un tajā izskanējušajiem faktiem*. Līdz ar to ombudam nerodas šaubas, ka Sižets kaut kādā veidā varētu maldināt skatītājus par tiesas sēdē notikušo un tajā tiktu sagrozīti vai izdomāti fakti. To apliecina Sižeta saturs, kur izskan audiomateriāls, proti, tiesas sēdē teiktais, nevis žurnālista interpretācijas par dzirdēto.

Ir jāsecina, ka Iesniedzēja pretenzijas primāri ir par tā performatīvo formu (kā tas tiek pateikts) un kādu priekšstatu skatītājiem tas rada, nevis par Sižeta propozicionālo saturu (kas tiek pateikts).

Arī informācijas pasniegšanas veidam (performatīvajai formai) ir saistoša objektivitātes prasība, lai nepieļautu tendenciozitāti satura izklāstā, ziņu vai materiālu izkārtojumā, balss intonācijā vai vārdu izvēlē. LSM Redakcionālajā vadlīnijās ir noteikts, ka skaņu un attēlu nedrīkst izmantot veidā, kas izkropļo notikumu vai patieso situāciju, un, ja faktoloģiskā satura pasniegšanā izmanto inscenējumus, tam jābūt skaidri norādītam.

Nemot vērā, ka tiesa lēma liegt žurnālistiem veikt tiesas sēdes norises videofiksāciju, bet atļāva veikt tās audiofiksāciju, Sižetā precīzi tika atskaņoti tiesas sēdes dalībnieku teiktā audioieraksti, kuru vizualizācijai tika lietoti fotouzņēmumi, kas veikti, kamēr vēl tiesas sēdes videofiksācija nebija liegta. Šāds vizualizācijas paņēmieni – fotouzņēmumi ar audio tekstu – ir ierasts paņēmieni televīzijas sižetu veidošanas praksē. Sižeta veidotāju jaunievedums bija fotouzņēmumos redzamo personu attēlu animēšana, vienkāršotā veidā imitējot to runāšanu, par ko arī ir Iesniedzēja iebildumi.

No vienas puses, ir jāpiekrīt LSM atbildē ombudam paustajam, ka noteicošais iemesls šāda ilustratīva paņēmiena lietojumam ir meklējams centienos atvieglot sižeta skatītājiem iespēju identificēt runātājus, nevis imitēt videoierakstu, tādējādi – apejot tiesas liegumu sēdes

videofiksācijai, bet *sižetā izmantotie grafiskie elementi kalpoja kā dokumentālās informācijas ietvars, nemainot un neizkropļojot tiesas sēdē izskanējušo faktu būtību.*

No otras puses, jautājums ir par šāda vizualizācijas paņēmiena lietojuma pamatotību un nepieciešamību, jo primārais tā uzdevums – atvieglot runātāju identifikāciju, kas vienmēr ir sarežģīts uzdevums audio reportāžās, pilnvērtīgi ir paveicams arī ar konkrētā runātāja statistiska fotouzņēmuma demonstrēšanu. Fotouzņēmuma animēšana var radīt, piemēram, iespaidu, ka ilustratīvā paņēmiena lietošanas nolūki ir paust sižeta veidotāja attieksmi pret tiesas (pēc aizstāvības lūguma) pieņemto lēmumu liegt sēdes videofiksēšanu, un attieksmi pret aizstāvības pārstāvjiem. Šāds iespaids ir radies Iesniedzējam, par ko liecina Iesniegumā izteiktie vērtējumi par Sižetā izmantoto ilustratīvo paņēmienu kā tiesas autoritāti un prestižu degradējošu kolāžu, aizstāvju cieņu un godu aizskarošu vizualizāciju, cieņu un reputāciju graužošu fikciju, kas *demonstrē absolūtu necieņu pret tiesu varu un tiesu sistēmai piederīgām personām.*

Tas liek ombudam secināt, ka izvēlētais vizualizācijas paņmiens ir bijis kontekstam neatbilstošs, jo, ja Iesniedzējs (kā par to liecina Iesnieguma fakts) ir pārpratis ilustratīvā paņēmiena lietojuma mērķi, to var pārprast arī citi Sižeta skatītāji. Citiem vārdiem sakot, vizualizācija spēj novirzīt skatītāju uzmanības fokusu no tiesas sēdes norises atspoguļojuma uz Sižeta veidotāju attieksmi pret tiesas sēdē notikušo, kļūdaini uztverot tieši šķietamo attieksmes demonstrēšanu kā Sižeta centrālo vēstījumu. Šāds uztveres pārpratums var rasties no ilustratīvā paņēmiena lietojuma situācijā, kad nav skaidri saprotami tā mērķi, un tas nesaskan ar plašāko raidījuma kontekstu. Iespējams, Sižetā lietotais vizuālais risinājums neradītu pārpratumus citu LTV1 raidījumu, piemēram, analītiski pētnieciskā raidījuma “De Facto”, saturā, bet mulsinošs tas var izskatīties LTV1 galvenajā informatīvajā ziņu raidījumā “Panorāma”. Šāds paņmiens daļā auditorijas var radīt neizpratni par to, kas īsti ir Sižeta galvenā ziņa – tiesas process vai žurnālistu attiecības ar aizstāvību.

[6] Par Sižeta veidotāju attieksmi pret apsūdzēto.

Cienpilna attieksme pret personām, par kurām tiek veidots žurnālistiskais materiāls, kā pret tiesībās un pienākumos līdzvērtīgām personībām, ir žurnālistu profesionālās ētikas pamats.

Iesniedzēja priekšstats par apsūdzētā cieņas aizskārumu Sižetā un Rakstā ir saistīts ar Sižeta noslēdzošo kadru un tā aprakstu Raksta noslēgumā, kurā tiek atainota apsūdzētā došanās prom no tiesas sēdes telpas un vēršanās pie žurnālista. Ir jāsecina, ka apsūdzētā teikto – *Filmēt nedrīkst, jums aizliedza!* – kļūdaini interpretē abas puses. Žurnālists Rakstā interpretē apsūdzētā runas darbību kā “norādījumu” jeb pavēles formā izteiktu prasību – *Filmēt nedrīkst. Aizvāciet viņus!*

Iesniedzējs, savukārt, to interpretē kā apsūdzētā izteiktu “lūgumu”. Rūpīgi ieklausoties apsūdzētā izteiktās frāzes intonācijā, ir jāsecina, ka tā lietotā runas darbība būtu tomēr jāvērtē kā “aizrādījums”, kas no “lūguma” atšķiras ar tajā iekļauto negatīvo attieksmi, bet no “pieprasīšanas” atšķiras ar runātāja pozicionējumu pret adresātu – pieprasīšana liek ieņemt pamanāmi dominējošo (varas) pozīciju, bet aizrādījumu gadījumā šādi dominēšanas centieni var arī nebūt izteikti (aizrādījumu var izteikt arī no pozīcijām, kas nav savstarpēji subordinētas). Lai vai kā, kļūdaina apsūdzētā runas darbības interpretācija vēl nenorāda uz necieņas izrādīšanu.

Kā vēl viena neētiskas attieksmes izpausme Iesniegumā ir norādīta, ka Sižetā tiek rādīta apsūdzētās personas pārvietošanās tiesas telpā Ieslodzījuma pārvaldes amatpersonas pavadībā. Iesniedzēja vērtējumā šāds kadrējums rada *papildu stigmatizējošu un cieņu pazemojošu vizuālo efektu, izceļot apstākli, ka [apsūdzētais] patlaban atrodas apcietinājumā*. Iesniedzējs uzskata, ka tas *objektīvi pastiprina sabiedrības apziņā iegūlūšo asociāciju, ka [apsūdzētais] ir “noziedznieks”, lai gan [apsūdzētais] pirmās instances tiesas spriedumu ir pārsūdzējis*.

Ombuda vērtējumā tas, ka Sižetā tiek *atklāta un izcelta informācija* par apsūdzētās personas *atrašanos ieslodzījuma vietas pakļautībā*, nav uzskatāma par necieņas izrādīšanu, bet gan par objektīvu fakta atspoguļojumu, ka apsūdzētā persona atrodas apcietinājumā. Ir jāņem vērā, ka Sižetā un Rakstā šīs personas identifikācijai netiek lietots apzīmējums “noziedznieks”, bet gan konsekventi tiek lietots apzīmējums “apsūdzētais”, kas precīzi atbilst šīs personas statusam kriminālprocesā. Līdz ar to ombuds nesaskata Sižetā un Rakstā nevainīguma prezumpcijas pārkāpuma pazīmes. Jāņem vērā, ka nevainīguma prezumpcija kā ētisks princips par personas nevainīguma pieņēmumu nenozīmē, ka persona tamdēļ būtu atzīstama par *nevainīgu*, bet gan tā ir prasība neatzīt personu par *vainīgu*, kamēr tās vaina nav pierādīta, proti, nevainīguma prezumpcija ir pieņēmuma izteikums, nevis fakta apgalvojums.

Šķietami būtiskākā neētiskas rīcības izpausme attiecībā pret apsūdzēto, kuru Sižetā saskata Iesniedzējs, ir saistīta ar to, ka tajā tiek parādīta apsūdzētā pārvietošanās ar spieķa palīdzību. Iesniedzējs uzskata, ka šāds apsūdzētā atainojums, *kurā redzamas [apsūdzētā] pārvietošanās nianšes, rupji pārkāpj tiesības uz privātās dzīves un cieņas respektēšanu, ka apsūdzētais ar tamlīdzīga sižeta palīdzību tika padarīts par objektu, kuru būtu akceptējami filmēt, komentēt vai pat smieties par personas fizisko stāvokli*.

Taisnības labad jāatzīmē, ka, lai gan Iesniedzējs raksta, ka *nav noslēpums arī tas, ka [apsūdzētajam] šobrīd ir noteikta invaliditāte*, šis fakts tomēr nav vispārzināms, arī Sižets un Raksts par to nevēsta, bet secinājums par personas invaliditāti, balstoties vienīgi spieķa

izmantošanas faktā, ir varbūtējs (loģiski iespējams, taču bez loģiskas nepieciešamības), jo spieķi var izmantot arī personas bez invaliditātes. Secīgi, ja kāda persona izmanto spieķi, no tā neizriet ētiski pamatota prasība nerādīt šo faktu publiski. Ētiski pamatota prasība būtu neapspriet šo faktu, ja tas nekādā veidā neattiecas uz konkrēto žurnālistiskā materiāla saturu, un tas Sižetā un Rakstā arī netiek darīts. Vienlīdzīga attieksme pret personām ar invaliditāti nozīmē to, ka personas veselības stāvoklis nedrīkst kļūt par pamatojumu personas un tās veiktās rīcības vērtējumam, personas diskriminācijai, pazemojošai attieksmei, piemēram, uzlūkojot šīs personas kā “aprūpes” personas vai mazvērtīgākus sabiedrības locekļus, un prasa respektēt šo personu autonomiju tieši tāpat kā personu bez veselības problēmām gadījumā. Vienlīdzīga attieksme pret personām ar invaliditāti žurnālista profesionālajā ētikā izpaužas kā liegums lietot pazemojošus, nievājošus vai stereotipiskus apzīmējumus, lieki akcentēt invaliditāti, ja tas nav būtiski ziņas kontekstam, lietot sensacionalizējušus apzīmējumus vai norādes, t.sk. arī bez pamatojuma veidojot žēlošanas naratīvu. Vienlīdzīga attieksme redakcionālajā politikā savukārt prasa nodrošināt personām ar invaliditāti līdzvērtīgas iespējas tikt uzklaušītām un pārstāvētām mediju saturā, un, protams, nepubliskot informāciju par veselības stāvokli bez pamatotas nepieciešamības.

Ombuds Sižetā un Rakstā nekonstatēja pazīmes, kas ļautu domāt, ka pret apsūdzēto personu ir bijusi vērsta diskriminējoša, stigmatizējoša attieksme tās invaliditātes vai veselības stāvokļa dēļ, tāpēc ombuds nepiekrīt Iesniedzēja paustajam viedoklim, ka Sižets un Raksts *grauj [apsūdzētā] reputāciju, pazemo un aizskar viņa cieņu un kultivē sabiedrības aizspriedumus [..] par [apsūdzēto], [..]*, jo, nošķirot cēloni no sekām, ir jāsecina, ka reputācijas aizskārums apsūdzētajam primāri izriet no viņa kriminālprocesuālā statusa konkrētajā kriminālprocesā, nevis no tā, ka kriminālprocess tiek atspoguļots medija saturā. Sižetā un Rakstā sniegtā informācija par apsūdzēto personu attiecas vienīgi uz viņa statusu konkrētajā lietā – apsūdzētais kriminālprocesā, pirmās instances tiesā par vainīgu atzītais –, bet neskar viņa kā personības tiesības uz privātumu un cieņu.

Izvērtējot konstatēto, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[7] Ombuds neatzīst Sižetā un Rakstā SEPLP 3. panta ceturtajā, astotajā un desmitajā daļā noteikto sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu pamatprincipu, kas izvērsti Redakcionālajās vadlīnijās kā LSM darbības profesionālie principi *Precizitāte, Objektivitāte, Viedokļu daudzveidība, Izvairīšanās no stereotipizācijas pārkāpumus*, kā arī redakcionālās vadlīnijas *Cilvēka cieņa pārkāpumus*.

Sižetā un Rakstā sniegtā informācija ir vērtējama kā objektīva (faktiem atbilstoša), kontekstu

atklājoša un precīza. Aprakstītie fakti ir korekti, auditorija par saturā atspoguļotajiem notikumiem netiek maldināta. Abas satura vienības atbilstošā apjomā izklāsta faktisko notikumu norisi un to secību. Sižetā un Rakstā galvenokārt tiek citēts tiesas zālē izskanējušais un netiek izteikti žurnālistu viedokļi par notikumiem, savukārt Sižetā un Rakstā pieminētās personas no savu viedokļu izteikšanas ir atteikušās.

Ombuds neatzīst, ka Sižeta un Raksta tekstā būtu konstatējama stereotipiska un diskriminējoša žurnālistu attieksme pret apsūdzēto, un šīs personas fizisko trūkumu vai veselības stāvokļa akcentēšana, kas liecinātu par šīs personas cieņas aizskaršanu, par centieniem veidot semantiski un vizuāli pazemojošu publisku naratīvu, kā arī centieniem nerespektēt tiesības uz privātumu.

[8] Ombuds neatzīst, ka Sižeta un Raksta saturs būtu pretrunā ar LSM sabiedriskā pasūtījuma 2025. gada plānā noteikto mērķi prioritārajā rīcības virzienā “Latvijas Sabiedriskais medijs nodrošina izcilas kvalitātes saturu” – *Veidot programmas un pakalpojumus atbilstoši augstām ētikas un kvalitātes prasībām, nodrošinot žurnālistikas izcilību, ievērojot visaugstākos starptautiskos profesijas un kvalitātes standartus un ieviešot inovācijas.*

Ombuds atzīst, ka Sižetā lietoto vizualizācijas paņēmieni – animēšanu – ir iespējams vērtēt kā kontekstam – informatīvam ziņu žanram neatbilstošu, jo tas sabiedrībai var radīt maldīgu priekšstatu, ka Sižeta tēma ir nevis konkrētā tiesas procesa norises atainojums, bet gan Sižeta autoru attiecības ar apsūdzētās personas aizstāvību un Sižeta autoru attieksmes pret tiesas procesa dalībniekiem demonstrēšana. Vienlaicīgi ombuds neatzīst, ka šādas vizualizācijas būtu veidotas ar nodomu aizskart tiesas autoritāti un prestižu, tiesas procesa dalībnieku cieņu un godu. Vizualizācijas netika sagatavotas ar nolūku *apiet* tiesas liegumu veikt tiesas sēdes videofiksāciju, tamdēļ tās nav uzskatāmas par necieņas pret tiesas varu un tiesas sistēmai piederīgajām personām izrādīšanu. Ombuds nesaskata šajās vizualizācijās realitātes kropļošanu, kas radītu kaitējumu vizualizācijās attēloto personu cieņai un reputācijai vai degradētu šīs personas. Tas, ka vizualizācijas var vērtēt kā estētiski nepievilcīgas un funkcionāli neiederīgas, vēl neļauj secināt, ka tās būtu neētiskas un personu tiesību uz cieņpilnu attieksmi aizskarošas.

Izvērtējot atzīto, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
iesaka:

[9] Veidojot saturu par kriminālziņām, konsekvēnti ievērot Redakcionālās vadlīnijās noteikto prasību – *Ziņojot par kriminālnoziedzumiem, iespējamajiem noziedzumiem, ierosinātajiem kriminālprocesiem un tiesvedībām, sabiedrisko mediju žurnālists ievēro nevainīguma*

prezumpciju. Cilvēks uzskatāms par vainīgu nozieguma izdarīšanā tikai pēc galīgās tiesu instances sprieduma.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(paraksts)*

Edmunds Apsalons

***DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU**